

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI: станом на 19.04.2024р.

3. Світличний О.П. Судовий захист іноземців та осіб без громадянства. *Київський часопис права*. 2021. № 4. С. 205–210.

4. Воюта Д. У 2023 році ЄСПЛ постановив 130 рішень у справах проти України: про що ці справи. *Юридична газета*. 2023

5. Рум'янцева В. Огляд стану звернень громадян України до Європейського Суду з прав людини. Міністерство юстиції України.

6. Константінова Н. 95% скарг до ЄСПЛ від українців стосуються невиконання судових рішень. *Радіо Свобода*, 2024.

7. Павлюк О. "Кожна людина може наполягати на своїх правах під час війни". *Суспільне Новини*. 2022.

Коваленко Інна Анатоліївна,

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри приватного і публічного права

Київський національний університет

технологій та дизайну (м. Київ)

ЦІНИ І ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Ціна є економічною формою, в якій сфокусовані економічні відносини ринкової економіки виробництва та споживання будь якого товару. Тому, метою даної роботи є дослідження цін, та ціноутворення тарифів у процесі господарювання. Необхідно з'ясувати якими Законами України здійснюється правове регулювання ціноутворення. Об'єктом дослідження є суспільно-правові відносини, які виникають при встановлення цін у сфері господарювання. Предметом дослідження є правове регулювання цін та ціноутворення у сфері господарювання.

Ціна є однією з найскладніших економічних категорій. Вона є грошовим вираженням вартості, тобто визначенням за допомогою грошей субстанції ціни. У ринковій економіці ціна є загальним регулятором процесу суспільного виробництва, вплив якого на діяльність суб'єктів господарювання доповнюється іншими регуляторами, що застосовуються державою (податками, дотаціями, валютним курсом).

Проблеми законодавчого визначення «ціни» поглиблюються відсутністю єдиного наукового підходу до характеристики даної дефініції.

М. І. Туган-Барановський підкреслює, що ціна вільно виготовленого товару визначається такими витратами на його виробництво, які дають можливість виготовити товару стільки, скільки його потребує ринок. У межах ринкового підходу ціна визначається так: це форма виразу цінності благ, яка виявляється у процесі обміну [1, с. 61].

В Україні, основні засади цінової політики та регулювання відносин, що виникають у процесі формування, встановлення та застосування цін, а також здійснення державного контролю та спостереження у сфері ціноутворення визначається Законом України «Про ціни і ціноутворення» [2]. Правове регулювання ціноутворення здійснюється передусім, Законами України «Про ціни і ціноутворення» [2], «Про захист економічної конкуренції» [5], «Про природні монополії» [6] та іншими законами, а також нормами Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України.

У законі термін «ціна» вживається у значенні, що це виражений у грошовій формі еквівалент одиниці товару. Також законом визначаються такі поняття, як гранична та фіксована ціна.

Гранична ціна – це максимально або мінімально допустимий рівень ціни, який може застосовуватися суб'єктом господарювання.

Фіксована ціна – це обов'язкова для застосування суб'єктами господарювання ціна, встановлена Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади та державними колегіальними органами або органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень та компетенції.

Поняття ціни у господарських зобов'язаннях, міститься у Господарському кодексі України. Так, визначено, що ціна є вираженим у грошовій формі еквівалентом одиниці товару (продукції, робіт, послуг, матеріально-технічних ресурсів, майнових та немайнових прав), що підлягає продажу (реалізації), який повинен застосовуватися як тариф, розмір плати, ставки або збору, крім ставок і зборів, що використовуються в системі оподаткування [3].

Ціна є істотною умовою господарського договору. У господарському договорі вона зазначається в національній валюті – в гривнях. Чинним законодавством передбачено, що ціни можуть визначатися в іноземній валюті за згодою сторін, у випадку укладення зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Необхідність правового регулювання процесу ціноутворення і тарифів в державі, зокрема, зумовлюється тим, що воно, як і будь-який суспільно значимий процес, що має наслідки та питому вагу для всієї країни в цілому, повинно здійснюватись з дотриманням принципу законності, що є важливою гарантією проголошених Конституцією України прав, свобод та законних інтересів людини як найвищої соціальної цінності, оскільки у процесі такого правового регулювання здійснюється вплив на комплекс організаційно-правових, адміністративних та економічних заходів, які спрямовані на забезпечення стабілізації ринку, а також попередження, пом'якшення та нівелювання факторів економічного та фінансового ризику, що гарантуються державою шляхом реалізації вираженої цінової політики [4, с. 153].

До основних напрямів економічної політики держави відносяться: структурно-галузева політика, інвестиційна політика, амортизаційна політика, політика інституційних перетворень, цінова політика, антимонопольно-конкурентна політика, бюджетна політика, податкова політика, грошово-кредитна політика, валютна політика, зовнішньоекономічна політика і т.д.

Відповідно до Господарського кодексу України, політика ціноутворення, порядок встановлення та застосування цін, повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо встановлення та регулювання цін, а також контролю за цінами і ціноутворенням визначаються лише законом та законодавчими актами.

Закон України «Про ціни і ціноутворення» також визначає підстави для запровадження державного регулювання цін (тарифів, плати, ставок або зборів, крім ставок і зборів, що використовуються у системі оподаткування), види державного регулювання цін, порядок їх застосування, диференціюючи адміністративні та ринкові методи. Закон чітко розмежує компетенцію Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо запровадження державного регулювання цін та здійснення контролю за дотриманням його вимог.

В свою чергу, для забезпечення неухильного виконання вимог законодавства про ціни і ціноутворення Законом України «Про ціни і ціноутворення» встановлено диференційовану адміністративно-господарську відповідальність за його порушення та чітко визначений перелік видів порушень.

Так, відповідальність за порушення порядку формування та застосування цін і тарифів, а також за неправомірні угоди між підприємцями, які виникають при укладенні угод, спрямованих на встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок, розподіл ринків за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи за іншими ознаками з метою їх монополізації, усунення з ринку або обмеження доступу на нього продавців, покупців, інших підприємців встановлена Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Важливу роль при здійсненні господарської діяльності суб'єктами господарювання відіграє запобігання порушень у сфері ціноутворення,

шляхом здійснення уповноваженими державними органами контролю та нагляду.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» державний нагляд (контроль) – це діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища [7].

Органами державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення, відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення» є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з контролю за цінами та інші органи, що визначені законом [2].

Повноваження та порядок діяльності уповноважених органів, права та обов'язки їх посадових осіб, які здійснюють державний контроль (нагляд) за дотриманням суб'єктами господарювання вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін та державне спостереження у сфері ціноутворення, визначаються цим Законом, Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та іншими законами.

За порушення законодавства про ціни і ціноутворення передбачені адміністративно-господарські санкції. Суми адміністративно-господарських санкцій зараховуються до державного бюджету [2].

Отже, для нашої держави є вкрай важливим визначення шляхів досягнення стабільної грошової одиниці, оптимального режиму монетарного устрою, які б сприяли цінній стабільності, економічному зростанню і зайнятості. У сучасних умовах вони виступають найважливішим засобом

забезпечення умов виходу держави з економічної кризи. Особлива роль відводиться саме державному регулюванню цін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Туган-Барановський М. І. Політична економія: Курс популярний / проф. Туган-Барановський М. І. Київ, 1994. С. 162.
2. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 № 5007-VI. *Відомості Верховної Ради*. № 19-20. 2013. Ст.190.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. № 18, № 19-20, № 21-22. 2003. Ст.144.
4. Подцерковний О.П. Господарське процесуальне право. Підручник. Харків, 2012. С. 329.
5. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст.64.
6. Закон України «Про природні монополії» від 20.04.2000 № 1682-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 30. Ст.238.
7. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.